

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/3526	14 september 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 66/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Staf afdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28	318 6634
	's-Gravenhage	

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/3526, d.d. 14 september 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

66/92

(Afgesloten 141200 SEP 1992)

Bosnië-Herzegovina

De leider van de Bosnische Serviërs, Karadzic, heeft verklaard dat sinds zaterdagmiddag, derhalve binnen de door de VN gestelde termijn, de Servische zware wapens onder VN-toezicht zijn gesteld op drie van de vier beoogde plaatsen, te weten Sarajevo, Bihac en Jajce. Bij de vierde door de VN genoemde plaats, Gorazde, zou volgens Karadzic geen Servische artillerie meer aanwezig zijn. VN-functionarissen hebben bevestigd dat in een aantal Servische stellingen bij Sarajevo inderdaad VN-waarnemers aanwezig zijn. Elders, met name bij Jajce, zou het nog onmogelijk zijn om met de Serviërs in contact te treden als gevolg van de gevechten. Ook bij Gorazde zou nog sprake zijn van artillerieduels.

De VN-commandant bij Sarajevo heeft onderstreept dat het niet mogelijk is om na te gaan over hoeveel stellingen de Serviërs feitelijk beschikken. Bovendien stelde hij vast dat ook VN-toezicht de Serviërs er niet van weerhoudt de betreffende wapens te gebruiken. De Moslims zouden niet bereid zijn om de strijd te staken en de Serviërs kunnen, als gevolg van een tekort aan infanteristen ter plaatse, slechts reageren met artilleriebeschietingen. De bevelhebber van de Bosnische strijdkrachten (voornamelijk bestaande uit Moslims) bij Sarajevo stelde nog het afgelopen weekeinde dat de "enige manier om met de Serviërs te onderhandelen is om ze te beschieten". Ook Karadzic bevestigde dat de Serviërs weliswaar niet zullen reageren op kleine provocaties, maar zich het recht voorbehouden om zich te verdedigen tegen zware beschietingen van Moslimzijde.

Hoewel er in de omgeving van Sarajevo sprake was van een tijdelijke afname in de gevechten, stelt het VN-commando dat de situatie rond het vliegveld nog te onzeker was om de hulpvluchten op die stad te hervatten. Daarnaast werden er niet alleen uit Bihac en Gorazde, maar ook uit andere delen van Bosnië-Herzegovina voortdurende gevechten gemeld. Volgens Bosnische media zouden "Joegoslavische" vliegtuigen aanvallen hebben uitgevoerd op Gradacac in het noordoosten van de republiek. Ook in andere delen van het dal van de Bosnisch-Kroatische grensrivier Sava zou de strijd voortduren.

In de Servische pers is gewaarschuwd voor een mogelijke verovering door Moslims of Kroaten van één of meer van de elektriciteitscentrales in de rivier de Drina, die een deel vormt van de Servisch-Bosnische grens. Deze leveren ook stroom aan fabrieken in Servië. Het wegvallen van een van deze centrales kan mogelijk een (militaire) reactie van "Joegoslavië" tot gevolg hebben. Overigens werd in de betreffende artikelen ook kritiek geleverd op het weinig doortastende optreden van de Bosnisch-Servische leiders, dat de mogelijkheid zou hebben geschapen voor een dergelijke verovering.

Het Bosnische presidium, het collectieve staatshoofd van de republiek, heeft gesteld dat het geen afvaardiging zal sturen naar het vredesoverleg in Genève, dat aanstaande vrijdag moet beginnen. Het presidium vertegenwoordigt in naam alle drie Bosnische bevolkingsgroepen, maar wordt in feite gedomineerd door de

Moslams onder leiding van president Izetbegovic. In gesprekken met de gezanten Vance en Owen was afgelopen weekeinde overeengekomen dat Izetbegovic persoonlijk de Bosnische delegatie zou leiden. Als reden voor de gemelde wijziging in het standpunt wees het presidium op het feit dat de Servische agressie tegen Bosnië-Herzegovina aanhoudt. Onder meer zouden pantservoertuigen en gevechtsvliegtuigen van de JNA de Servische strijdgroepen aldaar bijstaan.

De Bosnische verklaring houdt verband met het feit dat de Moslams momenteel slechts maximaal 15% van het grondgebied van Bosnië-Herzegovina beheersen. De Serviërs betonen bereidheid tot onderhandelen, met als kennelijk doel hun militaire veroveringen politiek te consolideren. Het is echter momenteel niet in het belang van de Moslams te onderhandelen over een vredesregeling. Zij geven er momenteel de voorkeur aan de situatie in de republiek verder te destabiliseren in de hoop een grootschalige buitenlandse militaire interventie uit te lokken.

Met een weigering aan het vredesoverleg deel te nemen verschaffen de Moslams de Serviërs evenwel de mogelijkheid de verantwoordelijkheid voor het mislukken van de internationale bemiddelingspogingen aan Moslim-zijde te leggen. Derhalve moet erop gerekend worden dat Izetbegovic alsnog zal besluiten naar Genève af te reizen. Hij zal echter in dat geval naar verwachting aandringen op volledige uitvoering van de akkoorden van Londen. Daarin is in theorie de verwezenlijking vastgelegd van de belangrijkste eisen van de Moslams, te weten het niet erkennen van militaire veroveringen en het behoud van Bosnië-Herzegovina als eenheidsstaat. Verwacht wordt dat dit in de praktijk onaanvaardbaar zal zijn voor de Serviërs.

Internationale vredesinspanningen

Zowel in EG-kringen als door de VS wordt overwogen een volledig vliegverbod boven Bosnië-Herzegovina in te stellen, vanzelfsprekend met uitzondering van hulpvluchten naar Sarajevo en mogelijk andere vliegbewegingen met een humanitair doel. Een dergelijk verbod zou de veiligheid van de hulpvluchten aanzienlijk vergroten, onder meer omdat het "Servische" (en mogelijk "Joegoslavische") gevechtsvliegtuigen de mogelijkheid ontnaemt hulpvluchten te schaduwen, zoals zij de afgelopen weken diverse malen hebben gedaan. Een ander doel van een dergelijk verbod is ongetwijfeld het feitelijke Servische monopolie van luchtstrijdkrachten in Bosnië-Herzegovina ongedaan te maken. Karadzic heeft verklaard dat hij instemt met een beperking van het vliegverkeer boven de republiek met als doel de veiligheid van de hulpvluchten te vergroten, maar dat hij een totaal vliegverbod verwerpt, omdat dit eenzijdig tegen de Serviërs gericht is en bovendien het "strategische evenwicht" zou verstoren. Hij dreigde zelfs dat hij het komende overleg in Genève zal boycotten als een dergelijk verbod toch wordt uitgevaardigd.

Overigens moet erop gewezen worden dat een volledig vluchtverbod boven Bosnië-Herzegovina weliswaar de veiligheid van de humanitaire vluchten vergroot, maar dat deze ook daarna niet gegarandeerd is. De betreffende vliegtuigen kunnen, met name in de omgeving van Sarajevo, ook het doelwit worden van luchtdoelgeschut van de diverse strijdende partijen. Ook is de veiligheid van de landingsbaan in Sarajevo sterk afhankelijk van de militaire situatie rond het vliegveld. Derhalve is het niet zeker dat een dergelijk vliegverbod zal resulteren in een hervatting van de hulpvluchten.

Ondanks de gemelde uitspraak van Karadzic maken de leiders van de Joegoslavië-conferentie, Vance en Owen, melding van een versoepeling van de "Joegoslavische" opstelling inzake Bosnië-Herzegovina. Zij stellen dat de Serviërs zich bewust worden van de politieke druk om veroverde gebieden terug te geven en de

"etnische zuivering" van die gebieden te beëindigen. Vermoedelijk houdt hun optimisme verband met de toezeggingen van federaal premier Panic tot "praktische stappen" om de toestroom van wapens naar Bosnië-Herzegovina te beperken en het Servische beleg om Bosnische steden op te heffen. Tevens beloofde Panic dat de belangrijkste autoweg van Joegoslavië, die tussen Zagreb en Belgrado is onderbroken omdat hij diverse omstreken gebieden doorkruist, weer zal worden opengesteld. Uitvoering van Panic's voorstellen zal een gecompliceerd proces zijn, omdat medewerking van diverse groeperingen daarvoor vereist is. De praktische voortgang die in dit verband geboekt zal worden, kan dan ook een indicatie vormen voor de daadwerkelijke invloed die Panic heeft.

Tegen de achtergrond van het rapport van Owen hebben de EG-ministers van Buitenlandse Zaken het afgelopen weekeinde besloten zich vooralsnog niet uit te spreken voor een verscherping van de internationale sancties. Wel zullen delegaties naar buurlanden van "Joegoslavië" worden gezonden om te adviseren omtrent een betere naleving van de bestaande maatregelen. Tevens is besloten vooralsnog niet te streven naar opheffing van de VN-zetel van "Joegoslavië", al zal de EG er wel naar streven dat het land deelname aan alle VN-activiteiten wordt ontzegd.

Het IMF heeft besloten het verzoek van "Joegoslavië", om te worden uitgenodigd voor de komende algemene vergadering van het Fonds, af te wijzen. Dit besluit houdt verband met de aanspraak die "Joegoslavië" maakt om te worden aangemerkt als rechtsopvolger van de oude Joegoslavische federatie.

De Raad van Europa, waarin alle Europese landen zijn vertegenwoordigd, heeft de VN gevraagd alle noodzakelijke stappen te doen om de VN-resoluties met betrekking tot Joegoslavië uit te voeren. Servië en Montenegro werden aangewezen als de hoofdschuldigen voor het voortduren van de gevechten in Bosnië-Herzegovina. De tekst van de resolutie is afgezwakt op aandringen van buurlanden van "Joegoslavië", met name Griekenland en Bulgarije, die zich verzetten tegen een verre gaande internationale militaire bemoeienis in de Joegoslavische crisis.

Servië/Montenegro

Inmiddels is bekend geworden dat Panic de "Joegoslavische" ambassadeur in China, Djukic, heeft benoemd tot opvolger van de vorige week afgetreden federaal minister van Buitenlandse Zaken Jovanovic. Dit aftreden hield verband met de door Panic uitgesproken bereidheid tot compromissen teneinde te komen tot opheffing van de internationale sancties tegen "Joegoslavië", die volgens Jovanovic strijdig zijn met de belangen van het Servische volk. Van Djukic kan worden verwacht dat hij meer steun zal verlenen aan het streven van Panic.

Volgens eigen zeggen zou Jovanovic worden benoemd tot minister van Buitenlandse Zaken van Servië. Dit is opmerkelijk, omdat bij de vorming van het nieuwe "Joegoslavië" was overeengekomen dat de federale regering verantwoordelijk zou zijn voor de buitenlandse politiek. In dit kader werden de ministeries van Buitenlandse Zaken van Servië en Montenegro opgeheven. Indien bevestigd, zou een hernieuwde oprichting van het Servische ministerie onder leiding van Jovanovic aangeven dat er inderdaad sprake is van een machtsstrijd tussen Panic en de Servische president Milosevic, die zich verzet tegen concessies aan het buitenland. Tot op heden werd rekening gehouden met de mogelijkheid dat Panic, die zich weliswaar uitsprak voor ingrijpende koerswijzigingen maar deze niet wist af te dwingen, door Milosevic werd gebruikt in een poging het internationale isolement van "Joegoslavië" te doorbreken zonder werkelijke concessies te doen. Inmiddels zijn er echter aanwijzingen dat Panic een eigen machtsbasis opbouwt en zich kan ontwikkelen tot een rivaal van Milosevic.

Panic brengt dezer dagen een bezoek aan de Volksrepubliek China. Daarbij zal hij vermoedelijk verzoeken om economische hulp. Waarschijnlijk zal hij tevens zijn enkele weken geleden geuite voornemen ten uitvoer brengen om te pleiten voor het (gedeeltelijk) opheffen van de internationale sancties. Daarbij zal hij ongetwijfeld wijzen op zijn bovenvermelde beleidsvoornemens, die moeten onderstrepen dat "Joegoslavië" reeds aanzienlijke vorderingen heeft gemaakt bij het voldoen aan de voorwaarden voor het opheffen van die sancties. Als permanent lid van de Veiligheidsraad heeft China bedenkingen geuit bij het instellen van sancties tegen "Joegoslavië".

Het bestaande embargo op handel met Servië/Montenegro wordt overigens allerm minst consequent gehandhaafd. Er zijn nieuwe meldingen van Russische en Oekraïense vrachtschepen die via de Zwarte Zee en de Donau lading aanvoeren naar Belgrado. Ook Hongaarse vrachtschepen, formeel op doorreis naar Roemenië, zouden feitelijk in Servië gelost worden. De betreffende regeringen stellen geen controle te hebben op het scheepvaartverkeer op de Donau.

Kosovo

Een delegatie van de door Servië onderdrukte Albanese meerderheid in de voormalige autonome provincie Kosovo, die momenteel een bezoek brengt aan een aantal Europese landen, heeft onderstreept dat de repressie van de Albanezen steeds zwaarder wordt. Gesproken werd van een volledige ontwrichting van het openbare leven, nu onderwijs in het Albanees onmogelijk is, de Albaneestalige media zijn verboden of gelijkgeschakeld, en grote aantallen Albanezen zijn ontslagen. Hun situatie wordt nog verslechterd door de internationale embargomaatregelen tegen "Joegoslavië", die de betreffende delegatie echter toejuicht, omdat zij kunnen resulteren in het vestigen van een onafhankelijke republiek Kosovo.

Kroatië

De bevelhebber van een Kroatische brigade bij Sinj, tussen de havenplaats Split en de omstreden Perucka-stuwdam, heeft bij de EG-waarnemersmissie geprotesteerd tegen het agressieve optreden van een Servische militie van naar zijn zeggen 300 man, die aan beide zijden van de Bosnisch-Kroatische grens opereert. Hij waarschuwde dat het optreden van die militie op zeer korte termijn tot een grootschalig treffen kan leiden. Zoals reeds eerder gemeld is de situatie rond de Peruckadam gespannen omdat Serviërs de toevoer van water beheersen en verantwoordelijk zijn voor tekorten aan elektriciteit in Split en omgeving. Serviërs en Kroaten verschillen van mening over de vraag of de dam tot UNPA-zuid (de Krajina) dient te worden gerekend. Laatstgenoemden hebben reeds diverse malen bedreigd zich met militaire middelen meester te maken van de dam.

Ook in het noorden van de genoemde UNPA wordt melding gemaakt van een dreigende situatie, met name omdat onbekenden recentelijk nieuwe mijnevelden hebben aangelegd in de omgeving van Slunj. De Kroatische commandant van Ogulin vertoonde zich verbolgen over het feit dat de EG-missie recentelijk melding maakte van de aanwezigheid van Kroatische tanks in het gebied, een schending van het vredesplan. Deze aanwezigheid was voor de missie aanleiding om te waarschuwen voor een gewapende confrontatie in het gebied.

Premier Panic, die tevens de post van federaal minister van Defensie vervult, heeft tijdens het overleg met Vance en Owen de mogelijkheid geopperd van een vredesregeling voor Kroatië. Panic onderstreepte zijn bereidheid om Kroatië te erkennen, mits een aantal problemen zou worden opgelost. Zo zouden er waarborgen moeten komen voor de rechten van de Serviërs in Kroatië. Met betrekking tot het schiereiland Prevlaka, dat door de JNA wordt bezet omdat het de toegang tot de marinebases in de baai van Kotor domineert, zinspeelde Panic op een mogelijke demilitarisering. Gezien het feit dat er geen Kroatisch strategisch belang

gediend is bij het bezit van Prevlaka, is het denkbaar dat Kroatië zou instemmen met een internationaal gegarandeerde demilitarisering van het schiereiland. Hoewel er bij de JNA vermoedelijk grotere weerstand tegen een dergelijk compromis zal bestaan, is het niet uitgesloten dat het leger op de door Panic geopperde wijze zal voldoen aan de in het VN-vredesplan vervatte verplichting zich uit geheel Kroatië terug te trekken.

Conclusie/vooruitzicht

De gevechten in aanzienlijke delen van Bosnië-Herzegovina blijven voortgaan, ondanks de (gedeeltelijk bevestigde) melding van de Bosnisch-Servische leider Karadzic dat de Servische zware wapens nu onder VN-toezicht zijn geplaatst. Het is te verwachten dat alle partijen er de komende dagen naar zullen streven hun militaire positie zoveel mogelijk te verbeteren met het oog op de onderhandelingen die vanaf aanstaande vrijdag in Genève moeten plaatsvinden. Hoewel met name de Moslims in de huidige militaire situatie geen aanleiding zien voor onderhandelingen, zullen zij naar verwachting terugkomen op hun gisteren verkondigde besluit het overleg te boycotten. Er zijn echter geen aanwijzingen dat op deze conferentie de basis zal worden gelegd voor een politieke oplossing voor de conflicten in Bosnië-Herzegovina.

Onder invloed van een tamelijk optimistisch rapport van de bemiddelaars Vance en Owen, die een meer positieve Servische opstelling rapporteren, heeft de EG voorlopig afgezien van het verscherpen van de strafmaatregelen tegen "Joegoslavië". Vermoedelijk zal echter wel op korte termijn worden besloten tot een verbod op militaire vluchten boven Bosnië-Herzegovina. Dit zal niet alleen de veiligheid van humanitaire vliegbewegingen vergroten, maar ook het Servische luchtoverwicht in die republiek teniet doen. Desondanks is het niet zeker dat de luchtbrug op Sarajevo op korte termijn hersteld kan worden.

Er zijn steeds sterkere aanwijzing voor een machtsstrijd tussen federaal premier Panic en de Servische president Milosevic, waarbij eerstgenoemde streeft naar concessies met als doel de verlichting van de internationale sancties tegen "Joegoslavië", en daarbij stuit op weerstand van Milosevic. Vance en Owen pleiten in feite voor internationale politieke steun voor het streven van Panic.

Panic heeft gezinspeeld op een vredesregeling voor Kroatië, die mogelijk zou zijn als de rechten van de Serviërs zouden worden gegarandeerd. De kwestie van het strategisch gelegen schiereiland Prevlaka zou kunnen worden opgelost door middel van een internationaal gegarandeerde demilitarisering. Overigens zijn er ook aanwijzingen dat de Servisch-Kroatische wrijvingen in deze republiek op korte termijn kunnen escaleren tot nieuwe gewapende confrontaties.